

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İMAM HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK ALGILARININ METAFORLAR YOLUYLA İNCELENMESİ

Murat Demir

Özet

Bu çalışma ile ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik metaforik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2018-2019 Öğretim Yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde öğrenim gören 90 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar ve bu metaforları oluşturma nedenleri temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerini Ahlâklı, Akıllı, Bilgili, Dayanıklı, Dini Konularda Bilgili, Güzel ve Ahlâklı, Saygılı olmak üzere 7 kategoride algıladıkları görülmüştür. Herhangi bir kategoriye dâhil edilemeyen metaforlar ise Diğer kategorisinde belirtilmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları metaforlar analiz edildiğinde 57 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Öğrencilerin ürettikleri metaforlar Bilgili ve Dini Konularda Bilgili kategorilerinde yoğunlaşmıştır. Öğrenciler Bilgili kategorisinde 20, Dini Konularda Bilgili kategorisinde ise 19 metafor üretmişlerdir. En az metafor üretilen kategoriler ise 2'şer metaforla Akıllı ve Saygılı kategorileridir. En çok üretilen metaforlar ağaç, çiçek ve kitap metaforları olmuştur. Ağaç ve kitap metaforları daha çok bilgiyi temsil etmek için kullanılmıştır. Çiçek metaforu ise hem bilgiyi hem de güzel ve ahlâklı temsil etmek için kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerini hem genel konularda hem de dini konularda bilgi seviyesi yüksek öğrenciler olarak gördükleri gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin imam hatip lisesi öğrencilerini daha çok karakter yönünden değerlendirdiklerini söyleyebiliriz.

Giriş

Toplumların gelişimi için eğitim en temel unsurdur. Özellikle temel eğitimden sonra genç nüfus ekonomik, mesleki kaygılar, anne baba yönlendirmeleri gibi çeşitli gerekçelerle farklı türde eğitim veren okullara yönelmektedirler. İmam hatip liseleri de bu lise türlerinden biridir (Sertdamar, 2003).

Türkiye’de imam hatip liselerinin açılması 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kanunu ile medreselerin kaldırılması ile başlar. Osmanlı’nın kuruluş ve yükseliş dönemlerinde çok yönlü insan yetiştiren bir eğitim kurumu olan medreselerin yıllar içinde giderek niteliği azalmış, Tanzimat dönemi ile beraber batılı tarzda okulların açılmasıyla sadece dini nitelikte bir yapı olarak kalmıştı (Ergün, 2005). Medreselerin kapanmasıyla din adamı yetiştirme ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla 29 ilde imam hatip lisesi açılmıştır. Toplumun çoğunluğunun Müslüman olduğu ülkemizde din eğitimi ve öğretimi verilen imam hatip liselerine ilgi her zaman yoğun olmuştur (Sertdamar, 2003).

İmam hatip liselerindeki kalitenin artmasında nicelik artışının yanında nitelik artışı da önem arz etmektedir. Bunu için de nitelikli öğrencilerin imam hatip liselerini tercih etmesi gerekir. Ortaokuldan sonra öğrencinin imam hatip lisesini bilinçli olarak tercih etmesi, kazanacağı becerilerin hem ekonomik hem sosyal yönden gelecekteki meslek hayatı ve sosyal hayatına olumlu katkı yapacağını düşünmesi imam hatip liselerinin eğitim kalitesini olumlu yönde etkileyecektir. Aynı zamanda lise öğrenciliği dönemi yoğun bir sınav maratonunun olduğu, liseden sonraki hayatını doğrudan etkileyecek bir dönemdir. Öğrencinin lise seçimi, hangi üniversitede okuyacağını, gelecekteki iş durumunu, kimlerle arkadaşlık edeceğini, hatta eş seçimini bile etkileyebilir. Bu yüzden lise tercihi öğrencinin hayatında alacağı en önemli kararlardan biridir (Korkmaz, 2013). Öğrencilerin tercih edecekleri liseden beklentilerinin ve o

lisede okuyan öğrencilere yönelik algılarının belirlenmesi öğrencilerin doğru şekilde yönlendirilmeleri için önem arz etmektedir. Öğrencilerin bu algıları metaforlar yoluyla belirlenebilir.

Metafor bir kavramın daha bilindik kelimelerle tanımlaması olarak açıklanabilir. Metaforların öğretim metodu olarak kullanılması çok eskilere dayansa da eğitim ve öğrenme amacıyla kullanılması yakın zamanlarda olmuştur. Metafor insanların kendi iç dünyalarını anlaması ve yapılandırılmasına da yarar. Öğretmenler genellikle soyut kavramları açıklamak için somut örnekler vererek bilinçsiz olarak metaforları kullanırlar (Arslan ve Bayrakçı, 2006). Bu sayede öğrencilerin yeni karşılaştıkları bir kavramı, zaten bildikleri, aşına oldukları başka bir kavram ile mukayese ederek anlamasını ve içselleştirilmesini sağlar. Metaforların zihinsel bir model olarak güçlü olması da bu özelliği sebebiyledir. Ancak tek bir metaforun bir olguyu her yönüyle tanımlayabilmesi mümkün değildir. Tanımlanacak olguyu açıklamak için alternatif metaforlara da ihtiyaç vardır (Saban, 2008).

Yaptığımız araştırmada ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik metaforik algılarını belirleyerek imam hatip liselerinde okuyan öğrencilere bakış açılarını, bu öğrencilerin onların gözünde hangi özelliklerinin ön plana çıktığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik algıları tespit edilerek olumlu algılarının güçlendirilmesine, olumsuz algılarının ise ortadan kaldırılmasına yönelik hangi çalışmaların yapılabileceği belirlenebilir. Ayrıca günümüzde ortaokul öğrencilerinin lise tercihlerinde imam hatip liselerini tercih etmedikleri gözlemlenmektedir. Bu tercihin sebepleri arasında ortaokul öğrencilerinin gözünde imam hatip lisesi öğrencilerinin algılarının etkisinin olup olmadığının belirlenmesi açısından da bu araştırma önem arz etmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma kavramı “etnografik araştırma, antropolojik araştırma, durumsal araştırma, teori geliştirme, eylem araştırması, olgu bilim çalışmaları“ gibi değişik disiplinleri kapsayan bir Őemsiye kavram olarak kullanılır (Yıldırım, 1999). Nitel araştırmalarda “gözlem, görüşme, doküman analizi” gibi veri toplama araçlarını kullanarak katılımcıların tecrübelerinin belirlenmesi amaçlanır. Olgu bilim deseninde ise bu tecrübeler derinlemesine ve kapsayıcı bir yaklaşımla incelenerek katılımcıların deneyimleri bütüncül bir tanımlama ile belirlenir. Bu çalışmada ortaokul ğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik metaforik algıları katılımcıların oluşturdukları metaforlar yoluyla belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma gurubunu 2018-2019 ğretim Yılında İstanbul ili Kkekmece ilçesinde bulunan 1 ortaokul ve 1 imam hatip ortaokulu 8. sınıfına devam eden 90 ğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çalışma grubuna ait bilgiler Tablo:1’de yer almaktadır.

Tablo 5

Çalışma Grubunun Demografik zellikleri

	Gruplar	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	75	83
	Erkek	15	17

	Ortaokul	23	25
Okul Türü	İmam Ortaokulu	Hatip 67	75
Toplam		90	100.0

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan katılımcıların %83'ünün kız öğrencilerden, %17'sinin erkek öğrencilerden oluştuğu, %25'inin ortaokul, %75'inin imam hatip ortaokulu öğrencisi olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri katılımcıların iç dünyasına girerek düşüncelerini anlamak amacıyla hazırlanan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu araştırmacılar tarafından taslak olarak hazırlanmış, daha sonra uzman görüşü alınarak forma son hâli verilmiştir. Görüşme formu katılımcıların hayal güçlerine dayalı metaforlar oluşturması için açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara cinsiyetleri ve buldukları okul türü sorulmuştur. İkinci bölümde ise katılımcıların hayal güçleriyle oluşturacakları metaforu ve bu metaforu hangi sebeple oluşturduklarını yazacakları “İmam Hatip Lisesi Öğrencileri.....’a benzer ve Çünkü; “ şeklinde 2 tane boşluk doldurma alanı bulunmaktadır. Katılımcıların oluşturacakları metaforlar ve bu metaforlar hangi sebeple oluşturdukları dikkatle incelenmiştir. Çünkü aynı metaforu farklı katılımcılar farklı nedenlere dayandırabilmektedirler.

Verilerin toplanma sürecinde 2018 – 2019 Eğitim Öğretim Yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan 1 ortaokul ve 1 imam hatip ortaokuluna araştırmacılar tarafından gidilerek görüşme formları uygulanmıştır. Katılımcılardan toplanan 106 görüşme formundan 16 tanesi eksik ya da birden fazla cevap verildiği için elenmiş geri kalan 90 form veri analizi için kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi “içerik analizi” yöntemiyle yapılmıştır. İçerik analizi yöntemi nitel veri analiz yöntemlerinin en sık kullanılanlarından biridir. İçerik analizi yönteminde tümdengelim metodu takip edilir. Öncelikle araştırmacılar araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirir. Daha sonra incelenen verilerde bu kategorilere uygun kelime ya da cümleler sayılır. Bu aşamada araştırmacılar aynı metin üzerinden benzer bir araştırmayı yürütecek başka araştırmacıların da aynı sonuçlara ulaşabilecekleri kategoriler belirlemelidir.

Kodlama ve Ayıklama

Bu araştırmanın ilk aşamasında katılımcıların doldurduğu görüşme formları gözden geçirilmiş, katılımcıların bazılarının metafor üretmedikleri, bazılarının ise ürettikleri metafora mantıklı bir gerekçe belirlemedikleri belirlenerek bu formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Görüşme formları katılımcıların okul türü ve cinsiyetlerini belirtecek şekilde (O: Ortaokul, İ: İmam Hatip Ortaokulu, E: Erkek, K: Kız) “OK1, OE1, İE1, İK1.....” olarak kodlanmıştır. Bu kodlama görüşme formunun birinci bölümünde bulunan cinsiyet ve okul türü sorularına verilen cevapların da sonuçlarının elde edilmesini sağlamıştır.

Örnek Metafor Derleme

Görüşme formlarından değerlendirmeye alınan 90 görüşme formu incelenerek katılımcıların İmam Hatip Lisesi öğrencilerine ilişkin 57 farklı metafor ürettikleri belirlenmiştir.

Kategori Geliştirme Aşaması

Katılımcıların ürettikleri metaforlar “Ahlâklı, Akıllı, Bilgili, Dayanıklı, Dini Bilgili, Güzel ve Ahlâklı, Saygılı, ve Diğer” olmak üzere 8 kategoride toplanmıştır. Bulgular bölümünde kategorisini en iyi temsil eden metaforlar ilgili kategorinin hemen altında örnek olarak verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bir araştırmanın amacına ulaşabilmesindeki en önemli konulardan biri verilerin toplanması, analiz edilmesi ve bulgularının ortaya konmasında geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanmasıdır. Bu çalışmada görüşme formları aracılığıyla toplanan veriler incelenerek 57 farklı metafor üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Daha sonra bu metaforların oluşturulma sebepleri incelenerek metaforları temsil ettiği düşünülen 8 kategori oluşturulmuş ve metaforlar bu kategoriler altına yerleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak, kategorilerin altına yerleştirilen metaforların yer aldıkları kategoriyi temsil edip etmediklerinin kontrol etmek için bir alan uzmanı görüşüne başvurulmuştur. Katılımcıların ürettikleri 57 farklı metafor ile metaforların oluşturulma sebepleri ve bu metaforlar için oluşturulan 8 kategori eşleştirme yapılmadan alan uzmanı ile paylaşılmış ve metaforları kategorilere yerleştirilmesi istenmiştir. Daha sonra uzman tarafından yapılan eşleştirmelerin her biri araştırmacılar tarafından yapılan eşleştirmeler ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994), güvenilirlik= görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı x100) formülü ile hesaplanmıştır. Uzman tarafından yapılan eşleştirmeler ile araştırmacılar tarafından yapılan eşleştirmeler kıyaslandığında ilgili formül yönünden güvenilirlik = (./..+.)x100= %..... olarak tespit edilmiştir. Nitel çalışmalarda güvenilirliğin %70'in üzerinde olması araştırmanın güvenilirliği açısından olumludur.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın problem cümlesi ve alt problemlerine ait bulgular kategorize edilerek tablolaştırılmış ve çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

Katılımcıların “İmam Hatip Lisesi öğrencileri ‘ya benzer sorusuna ilişkin oluşturdukları metaforlar Tablo:2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

İmam Hatip Lisesi Öğrencisi Kavramına İlişkin Metaforlar

M etafor No	Metafor	f	M etafor N o	Metafor	f
1	Ağaç	8	30	Kanatsız melek	1
2	Akıllı ve saygılı	1	31	Karga	1
3	Akıllı tahtaya	1	32	Karınca	1
4	Akıllı ve saygılı insan	1	33	Kitap	8

M etafor No	Metafor	f	M etafor N o	Metafor	f
5	Bilgisayar	1	34	Köpek	1
6	Bukelamun	1	35	Kuran-ı kerim	1
7	Bulgur pilavı	1	36	Kuran-ı kerim öğretmenine	1
8	Cami	1	37	Kuş	2
9	Çınar ağacı	2	38	Kütüphane	4
10	Çiçek	8	39	Merhamet	1
11	Demir	1	40	Mont	1
12	Deniz	1	41	Mücevher	1
13	Devlet	1	42	Nane	1

M etafor No	Metafor	f	M etafor N o	Metafor	f
14	Din kitabı	2	43	Odun	1
15	Dindar insan	5	44	Öğrenci	2
16	Doğruluk makinesi	1	45	Pano	1
17	Dürüst ve ahlaklı insan	1	46	Saygılı insan	1
18	Elektrik süpürgesi	1	47	Saygılı ve dürüst insan	1
19	Ev	1	48	Sigara	1
20	Fasulye	1	49	Siyah porshe	1
21	Gemi	1	50	Sözlük	1

M etafor No	Metafor	f	M etafor N o	Metafor	f
22	Google	1	51	Spıderman	1
23	Gül	1	52	Su	1
24	Hava	1	53	Tahta	1
25	Hoca	1	54	Takke	1
26	Irmak	1	55	Tükenmez kalem	2
27	İmam	1	56	Yeni bina	1
28	İnsan ve robot	1	57	Zemzem suyu	1
29	Kalem	1	Toplam		90

Tablo:2 incelendiğinde katılımcılar tarafından üretilen 57 farklı metafor olduğu görülmektedir. Katılımcılar tarafından üretilen bu metaforlar araştırmacılar tarafından 8 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler;

Ahlâklı

Akıllı

Bilgili

Dayanıklı

Dini Bilgili

Güzel ve Ahlâklı

Saygılı

Diğer

Ahlâklı Kategorisi

Katılımcıların ürettikleri metaforlar ve metafora ilişkin oluşturulan “Ahlâklı” kategorisinde 10 metafor bulunmaktadır. Üretilen bu metaforlar Tablo:3’de gösterilmiştir.

Tablo 6

Ahlâklı Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Ev	1	6	Mont	1
2	Doğruluk makinası	1	7	Spiderman	1
3	Hava	1	8	Tahta	1
4	Irmak	1	9	Takke	1
5	Ağaç	1	10	Bina	1

Tablo:3’de “Ahlâklı” kategorisinde yer alan metaforlar ve her metaforun kaç katılımcı tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Aşağıda “Ahlâklı” kategorisine ilişkin üretilen metaforların katılımcılar tarafından metaforu oluşturma sebeplerine ilişkin örneklere yer verilmiştir.

Doğruluk Makinası : “Hiç yalan söylemezler.” OE4

Irmak : “Ahlak konusunda kendilerini geliştirip, ırmak gibi akıyorlar.” İK21

Spiderman : “İyiliği severler.” OE

Akıllı Kategorisi

Katılımcıların oluşturdukları metaforlardan “Akıllı” kategorisine ait metaforlar Tablo:4’de gösterilmiştir. Akıllı kategorisinde 2 metafor üretilmiştir.

Tablo 7

Akıllı Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f
1	Akıllı tahta	1
2	Karga	1

Karga : “Karga gibi ileri görüşlü çocuklardır ve zeki çocuklardır.” OE3

Katılımcıların “Bilgili” ve “Dini Bilgili” kategorilerinde çok sayıda metafor üretmelerine rağmen “Akıllı” kategorisinde az sayıda metafor ürettikleri görülmektedir.

Bilgi Kategorisi

Katılımcılar tarafından Bilgi kategorisine ait metaforlar Tablo:5’de gösterilmiştir. Bu kategoride 20 metafor bulunmaktadır.

Tablo 8

Bilgi Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Çiçek	7	11	Deniz	1
2	Kitap	5	12	Elektrik süpürgesi	1
3	Kütüphane	4	13	Fasulye	1
4	Ağaç	3	14	Google	1
5	Kuş	2	15	Devlet	1
6	Tükenmez kalem	2	16	İnsan ve robot	1
7	Bukelamun	1	17	Kalem	1
8	Bulgur pilavı	1	18	Nane	1
9	Çınar ağacı	1	19	Pano	1

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
10	Demir	1	20	Sözlük	1

Katılımcıların Bilgi kategorisinde ürettikleri metaforlar Tablo:5’de görülmektedir. Bu kategoride en çok Çiçek (n=7), Kitap (n=5) ve Kütüphane (n=4) metaforları üretilmiştir. Bilgi kategorisine ait üretilen bazı metaforlar ve sebeplerine aşağıda yer verilmiştir.

Çiçek : *“Yeni bir şeyler öğrenince ardından her yaprakları açar. Çünkü insan geleceğe dair her bir öğreneceği bilgiyi kendisi ve geleceği için kullanabilir.”* İK65

Çiçek : *“Öğrendiği ilmi çiçek gibi güzel anlatırlar.”* İK24

Kitap : *“İçlerindeki hiçbir bilgi ve düşünce bitmez.”* OE8

Kütüphane : *“Onlara her şeyi sorabiliriz.”* İK6

Elektrik Süpürgesi : *“Onlarda bilgileri içine çektikçe, öğrendikçe aklında tutabilir.”* İK75

Dayanıklı Kategorisi

Katılımcılar tarafından üretilen ve Dayanıklı kategorisi altında toplanan metaforlar Tablo:6’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Dayanıklı Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Ağaç	2	3	Gemi	1
2	Karınca	1	4	Odun	1

Katılımcıların Dayanıklı kategorisinde 4 farklı metafor ürettikleri Tablo:6 incelendiğinde görülmektedir. Bu kategoriye ait;

Ağaç : “Kökleri sağlamdır.” OE1

Gemi : “Geminin yüzebilmesi için suya ihtiyacı vardır. Eğer sağlam bir gemi olursa ne kadar dalga olursa olsun batmaz.”İK7

Metaforları örnek olarak gösterilmiştir.

Dini Bilgili Kategorisi

Katılımcıların bu kategoride 19 farklı metafor ürettikleri Tablo:7’de görülmektedir. Dini Bilgili kategorisinin, Bilgili kategorisinden (n=20) sonra katılımcıların en çok metafor ürettiği kategori olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10

Dini Bilgili Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Kuran-1 kerim öğretmeni	1	11	Hoca	1
2	Ağaç	1	12	İmam	1
3	Ahlâklı öğrenci	1	13	Kanatsız melek	1
4	Bilgisayar	1	14	Kitap	3
5	Cami	1	15	Kuran-1 kerim	1
6	Çınar ağacı	1	16	Saygılı insan	1
7	Daha bilgili insan	1	17	Saygılı ve dürüst insan	1
8	Dindar insan	3	18	Su	1

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
9	Din kitabı	2	19	Zemzem suyu	1
10	Dürüst ve ahlâklı insan	1			

Katılımcıların Dini Bilgili kategorisinde toplanan metaforlarından bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Dindar İnsan : “*Din dersleri ağırlıklı olduğundan doğruyu yanlış biliyorlar.*” İK31

Kitap : “*Dini dersleri öğrendiklerinden beyinleri kitap gibi.*” İK37

Din Kitabı : “*Neredeyse tüm süre süre ve ayetleri ezbere bildiklerinden onlara kitap gibi sorabiliriz.*” İK23

Zemzem Suyu : “*İmam hatip öğrencileri zemzem suyu kadar saf, yararlı ve hiç tükenmeyen zemzem suyu gibi temel atarak dinimizi en iyi şekilde öğrenirler.*” OK10

Güzel ve Ahlâklı Kategorisi

Katılımcıların Güzel ve Ahlâklı kategorisine ait oluşturdukları metaforlar Tablo:8’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Güzel ve Ahlâklı Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Çiçek	1	3	Siyah porshe	1
2	Mücevher	1			

Katılımcıların Güzel ve Ahlâklı kategorisinde ürettikleri metafor örnekleri aşağıda belirtilmiştir.

Siyah Porshe : *“Hem dış görünüş hem de iç görünüş olarak çok güzeller.”* İK51

Çiçek : *“Çiçek gibi bakımını aldıktan sonra etrafa hoş görüntü saçar, bizlere güzel ahlaklı olmayı öğreterek faydalı olur.”* İK50

Saygılı Kategorisi

Katılımcıların Saygılı kategorisinde ürettikleri metaforlar Tablo:9’da belirtilmiştir.

Tablo 12

Saygılı Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Ağaç	1	2	Akıllı ve saygılı insan	1

Diğer Kategorisi

Katılımcıların ürettikleri metaforlardan diğer kategorilere dâhil edilemeyen 7 metafor Diğer kategorisinde Tablo:10'da gösterilmiştir.

Tablo 13

Diğer Kategorisi

Metafor No	Metaforlar	f	Metafor No	Metaforlar	f
1	Köpek	1	5	Merhamet	1
2	Sigara	1	6	Karınca	1

3	Kuş	1	7	Öğrenci	1
4	Gül	1			

Diğer kategorisinde bulunan metaforlardan örnekler aşağıda verilmiştir.

Kuş : “Özgürdürler.” İK48

Sigara : “Benim tanıdığım imam hatipliler hem kendine hem de etrafındakilere aynı sigara gibi tabi bu herkes için geçerli değil. Benim fikrim bu.” OK1

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İmam hatip lisesi öğrencilerine ilişkin ortaokul öğrencileri tarafından geliştirilen metaforlar incelendiğinde toplam 90 metafor ürettikleri görülmüştür. Katılımcılar tarafından oluşturulan metaforlar 8 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler Ahlâklı, Akıllı, Bilgili, Dayanıkl, Dini Bilgili, Güzel ve Ahlâklı, Saygılı ve Diğer şeklindedir. Üretilen metaforların Bilgili ve Dini Bilgili kategorilerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Hiçbir kategoriye dahil edilemeyen 8 metafor ise Diğer kategorisi altında toplanmıştır.

Öğrencilerin metaforları analiz edildiğinde ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerini hem genel konularda hem de dini konularda bilgi seviyesi yüksek öğrenciler olarak gördükleri gözlemlenmiştir.

Literatür çalışmaları incelendiğinde Sertdamar (2003) yaptığı araştırmada imam hatip lisesinde okuyan öğrencilerin bu okulu seçmesinde en önemli etken olarak çevresel faktörleri bulmuş, diğer okullara göre daha nitelikli eğitim vermesinin ise görece daha az önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Korkmaz (2013)’da yaptığı araştırmada imam hatip lisesi öğrencilerinin

imam hatip lisesini en çok tercih etme sebebi olarak “Aile ve yakın çevrenin istekleri” ve “Dini ilimlerde daha çok bilgi edinme” olarak bulmuştur. Ayrıca öğrenciler daha çok din eğitimi alabilme imkânını öne çıkarmışlardır. Bu anlamda araştırma sonuçlarının ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerini dini konularda bilgili olarak görmesi yönünden uyduğu görülmektedir.

Ancak geçmişte yapılan çalışmalar imam hatip lisesi öğrencilerinin bu okullardaki genel eğitimin niteliğinin okulun öğrencileri tarafından yeterli bulunmadığı sonucu çıkarmaktadır. Korkmaz (2015) araştırmasında imam hatip lisesinde okuyan öğrencilerin bu okulu tercih etmeden önce sadece %25,5’inin imam hatip liseleri hakkında bir araştırma yaptıklarını bulmuştur. Buradan öğrencilerin imam hatip liseleriyle ilgili araştırma yapmaktan çok toplumda veya çevresindeki genel algıya göre kanaat oluşturdukları sonucunu oluşturduğu söylenebilir. Çınar (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin imam hatip liselerine bakış açılarının olumlu olması için öğrencilerin imam hatip liseleri hakkında bilgilerinin artırılması ve bu okullara isteyerek gelmelerinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Korkmaz (2013) çalışmasında özellikle kız öğrencilerin imam hatip liseleri konusunda çevreleri tarafından yönlendirildikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğrencilere yapılan yönlendirmenin öğrenci motivasyonuna olumlu katkı sağlayabilmesi için uzmanlar tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir. Mücahit (2017)’de yaptığı çalışmada imam hatip lisesi öğrencilerinin meslek derslerini benimsememelerinin sebeplerinden birinin de imam hatip lisesini tercih ederken bilinçli davranmamaları olduğunu söylemiştir.

Yaptığımız çalışmada ortaokul öğrencilerinin Bilgili ve Dini Bilgili kategorilerinin dışında kalan Ahlâklı, Dayanıklı, Güzel ve Ahlâklı ve Saygılı kategorilerinde ürettikleri metaforlardan imam hatip lisesi öğrencilerini daha çok karakter yönünden değerlendirdikleri sonucuna varabiliriz. Nitekim Arpacı ve Yıldırım (2015)’in imam hatip lisesi öğrencilerinin imam hatip lisesine ilişkin metaforik algılarını belirledikleri çalışmada imam hatip lisesine ilişkin en çok metafor üretilen kategorilerin “şekillendiren ve hedefe ulaştırıcı” ile “güven, mutluluk ve dayanışma yeri” olduğunu belirlemişlerdir. Arpacı ve Yıldırım (2015)’in ulaştıkları sonucu imam hatip lisesinin karakteri şekillendiren, dayanışmanın yüksek olduğu yer

şeklinde yorumlayabiliriz. Bu durum bizim araştırmamızda imam hatip lisesi öğrencilerinin karakterine ilişkin üretilen metaforlarla uyumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerini hem dini konularda hem de genel anlamda bilgili olarak düşündükleri sonucuna ulaşılabilir. Bu bağlamda 8. Sınıfta lise tercihi yapacak ortaokul öğrencilerine imam hatip liseleri tanıtılırken öğrencilerin bu düşüncelerini somut olarak destekleyecek şekilde, imam hatip liselerinde okutulan genel ve meslek dersleri ile bu derslerin içeriği üzerinde durulabilir. İmam hatip lisesini ders yoğunluğunu düşünerek tercih etmeyen öğrenciler için de seçmeli ders tercihleri hakkında bilgi verilebilir. Ayrıca imam hatip liselerinde okuyan öğrencilerin geliştirdikleri sosyal sorumluluk projeleri de tanıtılabilir.

Öğrencilerin imam hatip liselerini tercih etmelerinde en önemli etkenlerden birinin öğrencinin çevresi tarafından yönlendirmesi olduğu düşünüldüğünde (Korkmaz, 2013) özellikle 8. Sınıf sonunda lise tercihi yapacak öğrencilerin velilerine, imam hatip liselerinin ders yükü konusunda bilgi vermek etkili olabilir.

İmam hatip liselerinin programları düzenlenirken öğrencilerin beklentilerine uygun olarak hem dini konularda hem de genel anlamda nitelikli bilgi kazanmalarını sağlayacak ders içerikleri oluşturulması uygun olacaktır. Ancak bu ders yükü sebebiyle imam hatip liselerini tercih etmeyen öğrencilerin tercih etmelerini sağlayabilmek için de farklı alanlarda seçmeli derslerin öğrenciler tarafından seçilebilmesine olanak sağlanabilir. Nitekim 2018 yılında görsel sanatlar ve spor lisesi programı uygulayan imam hatip liselerinin açılması bu yönde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir.

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik metaforik algılarını ortaya koymuştur. Ortaokul öğrencilerinin hem imam hatip lisesi öğrencilerine yönelik algılarının sebeplerini derinlemesine incelemek hem de imam hatip liselerinin içeriğine yönelik düşüncelerini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılarak açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu ile bir araştırma gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

Arpacı, M., & Yıldırım, C. İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin,“İmam Hatip Lisesi” Kavramına Yönelik Görüşlerinin Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi (Diyarbakır Örneği).

Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 35(171), 100-108.

ÇINAR, F. (2018). İmam Hatip Liselerinden Beklentiler. *Journal of International Social Research*, 11(60).

Ergün, M. (2005). Medreseler Ve İmam-Hatip Liseleri. Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı. Bildiri ve Tartışmalar, 7-9.

Korkmaz, M. (2013). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16, 7-40.

Korkmaz, M. (2015). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? Ve Neden?

Mücahit, M. (2017). Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41(1), 73-99.

Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.

Sertdamar, L. (2003). İmam-Hatip lisesi velilerinin çocuklarını bu okullara gönderme nedenleri ve öğrencilerin gelecek beklentileri (Master's thesis).

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).